

УДК 94(37)(092)

ТАРНАВСЬКИЙ Роман – аспірант кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (romaha94romaha@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7409-0860>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.42.154824>

ДІЯЛЬНІСТЬ МАРКА ЛІЦІНІЯ КРАССА У ПЕРІОД ДИКТАТУРИ СУЛЛИ

***Анотація.** У статті розглянуто діяльність Марка Ліцінія Красса у період диктатури Сулли. Доведено, що діяльність Красса під час громадянської війни на теренах Апеннінського півострова була досить успішною. Особливого успіху він досягнув у вирішальній битві біля Коллінських воріт. Успішні дії Красса призвели до отримання важливої перемоги, яка мала суттєве значення для загального успіху сулланців у громадянській війні. Доведено, що під час політичних проскрипцій Красс проявив себе не з кращого боку, зловживаючи своїм становищем. Це дало йому змогу накопичити величезні статки, однак призвело до втрати довіри з боку Сулли. Тому політична кар'єра Красса не була підтримана Суллою у період його диктатури.*

***Ключові слова:** Стародавній Рим, Марк Ліціній Красс, громадянська війна, диктатура Сулли.*

Постановка проблеми. Диктатура Сулли (82–79 р. до н. е.), що була санкціонована народними зборами [10, 43], стала важливим етапом становлення Римської держави. Було проведено низку суттєвих реформ, які мали значний вплив на подальший розвиток Римської держави. Недарма Суллу подекуди називають першим імператором. Суллу інколи також називають найвидатнішим політичним талантом свого покоління [4, 57]. Його диктатура була часом, коли ламалися уставлені стереотипи на ведення політичної боротьби, формувалися нові підходи до політичних інститутів Стародавнього Риму і, зрештою, римської конститу-

ції. Було впорядковано проходження магістратур, зменшилося значення трибутних коміцій, натомість зміцнилася влада сенату. Зрештою Сулла був першим, хто застосував таку форму політичної боротьби, як проскрипції. Диктатура Сулли, як точно зазначається в історіографії: «стала важливою віхою на шляху Риму до одноосібної влади. Уперше Рим був захоплений власними легіонами, а політичні опоненти Сулли зазнали репресій у формі проскрипцій» [7, 163]. Згодом ця практика буде повторена членами другого тріумвірату. У період диктатури Сулли відбулося становлення політичної діяльності низки політиків, які згодом визначали політичне життя у Стародавньому Римі. Це, зокрема, Гай Юлій Цезар, Помпей Великий і Марк Ліціній Красс. Саме Суллу, у його боротьбі з маріанцями, підтримував Красс. З огляду на це видається важливим дослідити діяльність Марка Ліцінія Красса у період диктатури Сулли. Це допоможе краще зрозуміти його становлення як політика, з'ясувати мотиви його подальшої політичної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що діяльність Марка Ліцінія Красса у період диктатури Сулли досліджена недостатньо. Окремі згадки про діяльність Красса у цей період містяться у дослідженнях, присвячених власне диктатурі Сулли. Проте вони акцентують не на питаннях, які нас цікавлять, а саме на проблемі становлення Публія Ліцінія Красса як політика. Водночас у дослідженнях, присвячених безпосередньо Крассу, період диктатури Сулли здебільшого згадується вкрай побіжно, якщо не оминається взагалі. Більш популярним сюжетом є участь Публія Ліцінія Красса у першому тріумвіраті чи його Парфянський похід [1; 2]. Все ж у низці робіт розкрито, окрім іншого, і окремі моменти у діяльності Публія Ліцінія Красса у період диктатури Сулли. До таких праць можна віднести монографію польського дослідника Мацея Пієгдоня, який наголошує на тому, що: «Діяльність Красса у період правління Сулли (82–78 р.) висвітлена джерелами дуже бідно» [16, 47]. Важливому епізоду громадянської війни – битві біля Коллінських воріт, щодо участі у якому Публія Ліцінія Красса до сьогодні точаться дискусії в історіографії, присвятили увагу низка дослідників. Зокрема, це Х. Малден [12]. Російський дослідник А. Короленков висловив думку, що Красс у цій битві виконував свою частину задума-

ного Суллою плану [3, 261]. В українській історіографії діяльність Марка Ліцінія Красса у період диктатури Сулли не розглядалася.

Метою статті є проаналізувати діяльність Публія Ліцінія Красса у період диктатури Сулли.

Луцій Корнелій Сулла переміг у громадянській війні своїх противників, що згуртувалися під прапорами Гнея Папірія Карбона та Гая Марія Молодшого (83–82 рр. до н. е.). У ході цієї війни Красс приєднався до Сулли разом із військовим загоном. Цей крок Красса видається логічним, якщо взяти до уваги ту обставину, що його батько і брат були страчені противниками Сулли (Plut. Crass. 4.1). Основу дружини Красса, ймовірно, склали 2 500 воїнів, що були відібрані Крассом з числа його прихильників у Іспанії (Plut. Crass. 6.1). Важко сказати, чи Красс приєднався до Сулли ще коли той був у Греції, чи уже після того, як переправився до Італії. Джерела щодо цього однозначної відповіді не дають. Діяльність Красса під час громадянської війни на теренах Апеннінського півострова була досить успішною. Зокрема, він досить вдало виконав доручення Сулли щодо набору війська, однак особливого успіху він досягнув у вирішальній битві поблизу Рима, коли сам Сулла та кероване ним військо зазнало поразки. Натомість Красс, який командував правим крилом, отримав перемогу і переслідував ворога до самої ночі, після чого послав до Сулли вісника з повідомленням про успіх (Plut. Crass. 6.6). Це так звана битва біля Коллінських воріт. У життєписі Сулли Плутарх досить докладно розповідає про неї. Зокрема, говорить про те, що соратники Сулли радили йому не поспішати з початком битви, давши змученим після переходу солдатам час відновити сили. Проте Сулла не дослухався до цих порад і сам заледве не був вражений ворожим списом. Ліве крило війська Сулли, яким він сам командував, було розбите. Зазнавши великих втрат, Сулла знайшов порятунок у своєму таборі (Plut. Sull. 29.4–7). Водночас потрібно зауважити, що відомості про таку велику роль Сулли у цій битві, які повідомляє Плутарх, іншим історикам невідомі. Наприклад, Веллей Патеркул, розповідаючи про цю битву, зовсім не згадує Красса (Vell. Pat. 27.3), що видається досить дивним, зважаючи на роль у ній останнього у битві, якщо вірити повідомленню Плутарха. У будь-якому разі, перемога у цій битві дала Суллі значні дивіденди з точки зору по-

дальших перспектив у громадянській війні. Зокрема, капітулював гарнізон стародавнього міста Пренеста, яке було важливим опорним пунктом противників Сулли у Лації і до того часу чинило запеклий опір [11, 276].

Оцінюючи цей епізод, звернемо увагу на те, що Красс, як ми уже зазначали раніше: «...зумів навести тверду дисципліну в легіонах під час придушення повстання Спартака і завдав вирішальної поразки армії повстанців. Однак коли мова йде про парфянський похід, то саме Красс повністю відповідальний за цю поразку» [9, 244–245]. Справді, придушуючи повстання під проводом Спартака, Красс діяв дуже рішуче: «Щоб змусити армію коритися, Красс покарав її децимацією... Красс міг покластися на *imperium proconsulare*, задля підтримання військової дисципліни» [15, 80]. Цей успіх у боротьбі з повсталими рабами справив велике враження на римлян. Більше того, у сучасній історіографії надання сенатом Крассу проконсульського імперія для придушення повстання Спартака, після того, як від командування армії були усунуті консули, прямо пов'язують із його перемогою біля Коллінських воріт [18, 222]. Мабуть, з цим можна погодитися. Насправді, якщо б Красс не сприймався як переможець цієї битви, його кандидатура не знайшла б схвалення сенаторів. Більше якихось відчутних здобутків як командувач військом, Красс на той момент не мав. Очевидно, битва біля Коллінських воріт була лише епізодом громадянської війни, нехай і дуже важливим. Вона засвідчила, що Красс має здібності полководця, що підтвердили події періоду війни зі Спартаком. Водночас його катастрофа у кампанії проти Парфії показує, що битву біля Коллінських воріт, як свідчення наявності у Красса таланту полководця та стратегічного мислення, не варто переоцінювати.

Ще один важливий момент, на який потрібно звернути увагу, полягає у тому, що уже під час громадянської війни Красс проявив себе не із зовсім гарного боку. З'явилася інформація, що, буцімто, після захоплення міста Тудер в Умбрії його зазідали у привласненні більшої частини цінностей і про це доповіли Суллі (Plut. Crass. 6.5). Проте Сулла залишив це без наслідків. Мабуть, негативні наслідки такої діяльності підвладного йому полководця не були настільки значними у громадській думці, щоб переважити його корисність у військовій справі. Справді,

Сулла умів дуже добре прораховувати наслідки своїх дій та дій інших людей. Недарма, як передає Плутарх, противник Сулли Карбон сказав, що, воюючи з лисицею та левом, які жили в душі Сулли, він більше потерпав від лисиці (Plut. Sull. 28.3). Можна, звичайно, розглядати діяльність Сулли як таку, що визначається хитрістю, а можна і як приклад розважливості й тверезого розрахунку.

Переможне завершення громадянської війни не лише створило сприятливі умови для отримання прихильниками Сулли політичних дивідендів, але й дало їм можливість поліпшити їхнє матеріальне становище. Цим поспішив скористатися і Красс. Мова йде про запроваджений Суллою механізм проскрипцій, що були спрямовані проти політичних противників. Сулла був першим римським політиком, що звернувся до такої практики. Суть проскрипцій зводилася до такого: «Ті, хто був внесений до проскрипційного списку, мали бути негайно страчені. Ті, хто наважиться їм якимось допомогти, мали бути страчені. Однак ті, хто вб'є внесеного у проскрипційний список отримають винагороду, навіть якщо раб уб'є свого пана» [14, 118]. Цілком правильно Карл Кріст вказує: «Коли в часи проскрипцій Сулли раби доносили на своїх переслідуваних за політичними мотивами хазяїв, була поставлена під питання сама солідарність і спільність інтересів рабовласників» [5, 42]. Такий спосіб збагачення не сприймався позитивно римлянами. Але для того, хто не дуже зважав на громадську думку, була добра нагода розбагатіти: «Красс нажив величезний маєток у період проскрипцій Сулли і не вважав заможним того, хто не може утримати на свої кошти легіон» [8, 38]. Тому не дивно, що римляни вважали жадобу до наживи єдиною вадою Красса (Plut. Crass. 2.1), приписуючи йому такі риси характеру, як корисливість та скнарість (Plut. Crass. 6.5).

Усе ж для репутації Красса зловживання під час проскрипцій не минули безслідно. Про нього пішов негативний поголос, боцімто він скуповує за безцінь багаті маєтки або випрошує їх для себе у подарунок. Говорили, що у Бруттії він вніс когось у проскрипційний список не за наказом Сулли, а через корисливі мотиви, що Суллі вельми не сподобалося. За словами Плутарха, Сулла був дуже обурений цим фактом і після цього більше не вдавався до послуг Красса для жодних громадських справ (Plut.

Crass. 6. 6–7). У сучасній історіографії цей факт розглядається як ймовірний. Зокрема, Робін Сігер зазначає, що внаслідок таких корисливих дій, Красс отримав тривале незадоволення Сулли [17, 198]. Отже, у такому разі жага до наживи мала для Красса досить високу ціну – він втратив можливість скористатися підтримкою диктатора Сулли у питаннях просування кар’єрною драбиною. Немає свідчень того, що Сулла під час диктатури доручив йому виконувати якісь завдання, обіймати якусь магістратуру чи виконувати обов’язки у якійсь жрецькій колегії. Натомість Помпею Сулла виказував усілякі почесті і найбільшу повагу. Уже тоді у Красса зародилося прагнення суперництва з Помпеєм. Останній був молодшим за Красса, не мав такого як той славного батька, але уже вкрив себе славою перемог і проявив себе дуже гідно. Мабуть, особливо прикро було Крассові спостерігати за повагою, яку виказував Помпею Сулла. Справді, як передає Плутарх, Сулла з непокритою головою вставав при появі Помпея і називав його імператором. У такий спосіб Сулла не часто вшановував навіть людей старшого за себе віку, які займали рівне з ним становище у суспільстві (Plut. Crass. 6.4). Красс заздрих успіхам Помпея, який отримав тріумф ще до того, як став сенатором, а співгромадяни прозвали його «Великим» – *Magnus*. Одного разу, коли хтось сказав, що прийшов Помпей Великий, Красс зі сміхом запитав: «наскільки ж він великий?» (Plut. Crass. 7.1). У цьому контексті потрібно зауважити, що не зовсім позитивне ставлення до Красса можна прослідкувати не лише з боку Сулли, але й досить широкого загалу. Недарма Красс не отримав від римлян почесне ім’я, як його отримав той же Сулла – *Felix* (Щасливий), чи Помпей – *Magnus* (Великий). А про те, що почесним іменам надавалося великого значення, свідчить хоча б той факт, що Плутарх у біографіях Фабія, Сулли та Помпея детально зупиняється на тому, як вони отримували свої когномени та агномени [13, 465–467].

Усе ж, хоча Красс і не зміг заручитися підтримкою з боку Сулли для своєї політичної кар’єри, він зумів скористатися нагодою і накопичити величезні статки. На початку політичної діяльності маєток Красса оцінювався не більше трьохсот талантів (Plut. Crass. 2.2). Хоча це сума не така уже й мала, вона не йде у жодне порівняння з тими багатствами, якими він заволодів зго-

дом. Більшу частину свого багатства Красс здобув з полум'я пожеж та бід війни, використавши суспільні нещастя як засіб для отримання величезних прибутків. За повідомленням Плутарха, коли Сулла заволодів Римом, він почав розпродувати майно страчених і намагався зробити своїми співучасниками якомога більшу кількість впливових осіб. У цій ситуації Красс не відмовлявся ні отримувати від Сулли, ні купувати. Крім того, Красс почав купувати рабів-архітекторів та будівельників, а потім, коли їх набралось у нього понад п'ятсот, почав скуповувати ті будівлі, які були знищені пожежею, та сусідні з ними. Зрозуміло, що ці будинки продавалися за цінами, суттєво нижчими за ринкові, бо, як передає Плутарх: «їхні власники були переповнені страхом та невпевненістю». Таким чином, більша частина Рима стала власністю Красса. Крім того, він володів великою кількістю срібних копалень, багатих земель, забезпечених робочою силою. До того ж, у Красса була велика кількість рабів, причому – висококваліфікованих: читців, писців, майстрів по сріблу, домоправителів, офіціантів. Він пильно стежив за їх навчанням і контролював цей процес дуже ретельно (Plut. Crass. 2.3–8). Великі багатства Красса зробили його зарозумілим та зверхнім щодо тих, хто не мав значного маєтку. Повідомляючи про те, як Красс накопичував свої багатства і як він ними вихвалявся, Плутарх протиставляє йому Марія, який наділив солдат землею (по чотирнадцять югерів кожного) і дізнавшись, що вони вимагають більше, відповів: «Нехай у майбутньому не буде жодного римлянина, який вважав би малим наділ, достатній, щоб його прогородувати» (Plut. Crass. 2.8).

Бачимо, що політичні амбіції Марка Ліцінія Красса у період диктатури Сулли стримувалися відсутністю підтримки з боку диктатора. Тому його діяльність була зосереджена на отриманні максимально можливих матеріальних дивідендів від своєї участі у громадянській війні на боці переможця. Згодом Красс не буде принципово відстоювати непорушність сулланської конституції, як ми це бачимо на прикладі його взаємовідносин із Луцієм Квінкцієм [6, 153]. Така політика забезпечила Крассу врешті-решт не лише матеріальні, але й такі бажані політичні дивіденди. Він став членом так званого Першого тріумвірату. Значимо, що саме Красс та Помпей були визначальними фігу-

рами цього об'єднання, яке, на відміну від Другого тріумвірату, засновувалося на «amicitia», а не на повноваженнях магістратів [19, 205]. Проте всі ці досягнення були перекреслені катастрофою, якою закінчився його похід на Схід, головним винуватцем якої був ніхто інший як Марк Ліціній Красс.

Висновки. Підсумовуючи, наголосимо, що перебування Марка Ліцінія Красса у таборі Сулли було логічним з огляду на ту обставину, що його батька і брата стратили противники Сулли. Красс приєднався до Сулли, очолюючи загін, основу якого, ймовірно, складала 2 500 воїнів, що приєдналися до нього в Іспанії. Діяльність Красса під час громадянської війни на теренах Апеннінського півострова була досить успішною. Зокрема, він досить вдало виконав доручення Сулли щодо збору війська. Однак особливого успіху досягнув у вирішальній битві біля Коллінських воріт. Саме успішні дії Красса забезпечили важливу перемогу, яка мала суттєве значення для загального успіху у громадянській війні. Під час політичних проскрипцій Красс проявив себе не з кращого боку, зловживаючи своїм становищем. Це дало йому можливість накопичити величезні статки, однак призвело до втрати довіри з боку Сулли. Тому політична кар'єра Красса не була підтримана Суллою у період його диктатури. Згодом Красс досягнув високого становища у державі, спираючись на величезні кошти, накопичені ним у період диктатури Сулли та вмівло експлуатуючи свій успіх у битві біля Коллінських воріт.

Перспективним напрямом подальшого вивчення проблеми може бути дослідження діяльності Публія Ліцінія Красса у період, що розпочався після складання Суллою повноважень диктатора.

Література

1. Беликов А.П. Парфянский поход Красса: военно-технический аспект / А.П. Беликов // *Para bellum*. – 2001. – № 12. – С. 21–24.
2. Бокшанин А.Г. Битва при Каррах (Война Марка Лициния Красса с Парфией в 54 – 53 гг. до н. э.) / А.Г. Бокшанин // ВДИ. – 1949. – № 4. – С. 41–50.
3. Короленков А.В. Битва при Коллинских воротах / А.В. Короленков // ПЕНТХОНТАЕТИА. Исследования по античной истории и культуре : сборник, посвященный юбилею Игоря Евгеньевича Сурикова. – СПб., 2016. – С. 255–261.

4. Короленков А.В. Лев и лисица : психологические приемы Суллы в войне с марианцами / А.В. Короленков // АМА. – 2002. – № 11. – С. 57–64.
5. Крист К. История времен римских императоров от Августа до Константина / К. Крист. – Ростов н/Д. : Феникс, 1997. – Т. 1. – 574 с.
6. Любимова О.В. Марк Лициний Красс и плебейские трибуны 70-х годов I в. до н. э. / О.В. Любимова // ВДИ. – 2013. – № 2. – С. 148–157.
7. Петrenchко О. Політичні репресії : Сулла та Другий триумвірат / О. Петrenchко // Проблеми гуманітарних наук : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Історія». – 2013. – Вип. 32. – С. 163–174.
8. Петrenchко О. Суспільно-політичний розвиток Римської Імперії в I – на поч. III ст. н. е.: від «відновленої» Республіки до сенатської монархії : монографія : [для вищ. навч. закладів] / О. Петrenchко. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 396 с.
9. Тарнавський Р. Парфянська кампанія Марка Ліцинія Красса / Р. Тарнавський // Проблеми гуманітарних наук : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка. Серія «Історія». – 2017. – Вип. 40. – С. 236–248.
10. Утченко С.Л. Юлий Цезарь / С.Л. Утченко. – М. : Мысль, 1976. – 365 с.
11. Last H. Sulla / H. Last, R. Gardner // Cambridge Ancient History. Vol. 9 / ed. S.A. Cook, F.E. Adcock, M.P. Charlesworth. – Cambridge : Cambridge University Press, 1932. – P. 261–312.
12. Malden H.E. The Battle at the Colline Gate, B.C. 82 / H.E. Malden // The Journal of Philology. – 1886. – Vol. 15. – P. 103–110.
13. Marshall B. Crassus and the Cognomen Dives / B. Marshall // Historia. – 1974. – Vol. 22. – № 4. – P. 459–467.
14. Petrechko O. Political Persecution – Sulla and the Second Triumvirate / O. Petrechko // Lucius Cornelius Sulla, History and Tradition / ed. by D. Słapek, I. Łuć. – Lublin : Maria Curie-Skłodowska University Press, 2013. – P. 117–126.
15. Petrechko O. The funeral ceremony and disunity in the army of Spartacus / O. Petrechko // Spartacus, History and Tradition / ed. by D. Słapek. – Lublin : Maria Curie-Skłodowska University Press, 2018. – P. 75–83.
16. Pięgoń M. Krassus: polityk niespełnionych ambicji / M. Pięgoń. – Kraków : Historia Jagellonica, 2011. – 292 s.
17. Seager R. Sulla / R. Seager // Cambridge Ancient History. Vol. 9 / eds. J.A. Crook, A. Lintott, E. Rawson. – Cambridge : Cambridge University Press, 1992. – P. 165–207.

18. Seager R. The rise of Pompey / R. Seager // Cambridge Ancient History. Vol. 9 / eds. J.A. Crook, A. Lintott, E. Rawson. – Cambridge : Cambridge University Press, 1992. – P. 208–228.

19. Stanton G.R. The Coalition between Pompeius and Crassus 60 – 59 B.C. / G.R. Stanton, B.A. Marshall // *Historia*. – 1975. – Vol. 24. – № 2. – P. 205–219.

References

1. Belikov, A.P. (2001). Parfianskii pokhod Krassa: voenno-tekh-nicheskii aspekt [The Parthian expedition of Crassus: the military-technical aspect]. *Para bellum*, 12, 21–24 [in Russian].

2. Bokshchanin, A.G. (1949). Bitva pri Karrakh (Voina Marka Litcinniia Krassa s Parfiei v 54 – 53 gg. do n.e.) [The Battle of Carrhae (War of Mark Licinius Crassus with Parthia in 54 – 53 BC)]. *Vestnik Drevnei Istorii – The bulletin of Ancient History*, 4, 41–50 [in Russian].

3. Korolenkov, A.V. (2016). Bitva pri Kollinskikh vorotakh [Battle of the Colline Gate]. *PENTHKONTAETIA. Issledovaniia po antichnoi istorii i kulture: sbornik, posviashchennyi iubileiu Igoria Evgenevicha Surikova – PENTHKONTAETIA. Studies in ancient history and culture: Collection dedicated to the anniversary of Igor Surikov* (pp. 255–261). Sankt-Peterburg [in Russian].

4. Korolenkov, A.V. (2002). Lev i lisitca: psikhologicheskie priemy Sully v voine s mariantcami [The Lion and the Fox: psychological techniques of Sulla in the war with the Marians]. *Antichnyi mir i arkhologiiia – Antique world and archeology*, 11, 57–64 [in Russian].

5. Krist, K. (1997). *Istoriia vremen rimskikh imperatorov ot Avgusta do Konstantina* [The history of the Roman Emperors from Augustus to Constantine]. (Vol. 1). Rostov-na-Donu: Feniks [in Russian].

6. Liubimova, O.V. (2013). Mark Litcinni Krass i plebeiskie tribuny 70-kh godov I v. do n.e. [Marcus Licinius Crassus and the plebeian tribunes of the 70s of the first century BC]. *Vestnik Drevnei Istorii – The bulletin of Ancient History*, 2, 148–157 [in Russian].

7. Petrechko, O. (2013). Politychni represii: Sulla ta Druhyi triumvirat [Political persecution: Sulla and the Second Triumvirate]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Istoriia» – Problems of the humanities: a collection of scientific works of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. «History» Series*, 32, 163–174 [in Ukrainian].

8. Petrechko, O. (2009). *Suspilno-politychnyi rozvytok Rym'skoi Imperii v I – na poch. III st. n. e.: vid «vidnovlenoi» Respubliki do senatskoi*

monarkhii [Socio-political development of the Roman Empire in the first century – at the beginning of the third century A.D.: from «restored» Republic to the Senate monarchy]. Lviv: vydavnychyi tsentr LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].

9. Tarnavskiy, R. (2017). Parfianska kampaniia Marka Litsiniia Kra-ssa [The Parthian campaign of Marcus Licinius Crassus]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. Ivana Franka. Serii «Istoriia» – Problems of the humanities: a collection of scientific works of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. «History» Series*, 40, 236–248 [in Ukrainian].

10. Utchenko, S.L. (1976). *Iulii Tsezar [Julius Caesar]*. Moskva: Mysl [in Russian].

11. Last, H., & Gardner, R. (1932). Sulla. In S.A. Cook, F.E. Adcock, M.P. Charlesworth (Eds.), *Cambridge Ancient History*, 9, 261–312. Cambridge: Cambridge University Press.

12. Malden, H.E. (1886). The Battle at the Colline Gate, B. C. 82. *The Journal of Philology*, 15, 103–110.

13. Marshall, B. (1974). Crassus and the Cognomen Dives. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 22 (4), 459–467.

14. Petrechko, O. (2013). Political Persecution – Sulla and the Second Triumvirate. In D. Słapek, I. Łuc (Eds.), *Lucius Cornelius Sulla, History and Tradition* (pp. 117–126). Lublin: Maria Curie-Skłodowska University Press.

15. Petrechko, O. (2018). The funeral ceremony and disunity in the army of Spartacus. In D. Słapek (Ed.), *Spartacus, History and Tradition* (pp. 75–83). Lublin: Maria Curie-Skłodowska University Press.

16. Piegdoń, M. (2011). *Krassus: polityk niespełnionych ambicji [Crassus: a politician with unfulfilled ambitions]*. Kraków: Historia Iagellonica [in Polish].

17. Seager, R. (1992). Sulla. In J.A. Crook, A. Lintott, E. Rawson (Eds.), *Cambridge Ancient History*, 9, 165–207. Cambridge: Cambridge University Press.

18. Seager, R. (1992). The rise of Pompey. In J.A. Crook, A. Lintott, E. Rawson (Eds.), *Cambridge Ancient History*, 9, 208–228. Cambridge: Cambridge University Press.

19. Stanton, G.R., & Marshall, B.A. (1975). The Coalition between Pompeius and Crassus 60 – 59 B.C. *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 24 (2), 205–219.

TARNAVSKIY Roman – Postgraduate Student, World History and Special Historical Disciplines Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (romaha94romaha@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7409-0860>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.42.154824>

THE ACTIVITY OF MARCUS LICINIUS CRASSUS DURING THE DICTATORSHIP OF SULLA

Abstract. *The appearance of Marcus Licinius Crassus in Sulla's camp was logical, as his father and brother were executed by Sulla's opponents. Crassus joined Sulla, leading a unit of around 2.500 soldiers who had joined him in Spain. Crassus' activity during the civil war on the territory of the Italian Peninsula was very successful. For instance, he coped with Sulla's task of recruitment. He achieved particular success in the decisive battle of the Colline Gate in 82 BC. It was the successful actions of Crassus that led to an important victory, which was crucial for overall success in the civil war. But during the civil war, Crassus showed the lack of moral qualities. There was information allegedly after the occupation of the city of Tuder in Umbria, he was suspected of misappropriating most of the valuable items. It was reported to Sulla. However, Sulla left it without consequences. During political persecution, Crassus also did not turn out well, abusing his position. This allowed him to accumulate tremendous wealth, but led to the loss of confidence on the part of Sulla. There was a rumor that in Bruttium he added someone to the proscription list not by order of Sulla, but through moneygrubbing motives, and Sulla didn't like it very much. According to Plutarch, Sulla was very outraged by this fact and after that he no longer resorted to Crassus for any public affairs. That is why the political career of Crassus was not supported by Sulla during his dictatorship. Already at that time, Crassus had a desire to compete with Pompey, whom Sulla showed great respect.*

Subsequently, Crassus obtain a high position in the Roman State, relying on the huge funds accumulated during the period of the Sulla's dictatorship and skillfully using his success in the battle of Colline Gate.

Key words: *Ancient Rome, Marcus Licinius Crassus, Civil War, dictatorship of Sulla.*